„Миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни (1919 – 1939 г.)“. С., АИ „Марин Дринов“, 2025, 198 с., ISBN: 978-619-245-584-2

Резюме: Настоящата книга има за цел да представи концепцията за миграционната политика на българската държава в периода между двете световни войни (1919 – 1939 г.), базирайки се на приетите законодателни мерки и средства за тяхното осъществяване.

В рамките на трите глави от изследването се установява, на първо място, формирането на концепцията по провежданата от управляващите имиграционна политика и по-специално по българския бежански въпрос, който е основният обект на имиграционното законодателство през междувоенния период.

На второ място се проследява развитието на тази концепция в отделните нейни направления (във връзка с трудовата, политическата и образователната емиграция) и като цяло в българското законодателство през периода 1919 – 1939 г.

На трето място се разкрива реализацията на концепцията по политиката, свързана с вътрешната миграция и по-специално с урбанизацията в законодателството на България в периода между двете световни войни.

В хода на настоящото изследване са разгледани основните закони, свързани с миграционната политика на българската държава през междувоенния период. През периода 1919-1939 г. продължават да действат приетите и в последствие допълнени и изменени Закон за задграничните паспорти и билети (1888 г.), Закон за емиграцията (1908 г.), Закон за народното просвещение (1909 г.). Новоприети са Закон за облекчаване на жилищната нужда (1920 г.), Закон за насърчение на строежите (1920 г.), Закон за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (1920 г.), Закон за бежанския заем (1926 г.), Закон за селскостопанското настаняване на бежанците (1926 г.), Закон за бездомниците (1928 г.), Закон за амнистията (1932 г.), Закон за насърчаване на градинарството (1934 г.), Наредба-закон за вътрешното преселване на жители от поройните, слабо производителните и гъсто населените области в страната (1936 г.), Наредба-закон за подобряване на поминъка на населението в Рило-Родопския и Пиринския край (1936 г.).

Направеният в изложението анализ на миграционната политика в българското законодателство между двете световни войни (1919 – 1939 г.) позволява да се очертаят няколко основни извода.

На първо място, в българското законодателство, свързано с урегулирането на миграционните процеси през междувоенния период, основен акцент и като значимост, и като неотложност, и като обхват се поставя върху законите, свързани с имиграционната политика и по-специално с българския бежански въпрос. Българските правителства и народни събрания се занимават преимуществено с този вид законодателство главно през първото междувоенно десетилетие, когато хиляди български семейства са принудени да напуснат родните си места в Македония, Тракия, Добруджа и Западните покрайнини и да се заселят в свободните земи на Третото българско царство. В такъв сложен и противоречив период от българската история, какъвто е междувоенният – време на преврати, атентати, политически убийства и въстания – съдбата на българските бежанци е един от малкото въпроси, които са способни да обединят водещите политически партии – от най-левите до най-десните. Не само на думи, но и на дело се постига национално обединение около концепцията, че българските преселници, бягащи и/или прогонени от родните си места, заслужават и следва да получат жилище и поминък от българската държава и общество.

На следващо място по значимост и обхват стои законодателството, свързано с вътрешномиграционната и урбанистична политика. За разлика от бежанския въпрос, пренаселеността на големите градове начело със столицата София и изострилата се до крайност жилищна криза не води до партийно и национално обединение около мерките и средствата, с които да се разреши този социален и демографски проблем. Причината – засягат се материалните интереси на влиятелната прослойка на големите рентиери и домопритежатели, и партиите (леви и десни) не успяват да стигнат до общо становище, не намират изход от ситуацията и условията за живот на мнозинството от жителите им остават тежки, кризисни и критични.

В сравнение с бежанците, с урбанизацията и с вътрешната миграция, законодателното, отнасящо се до емиграционната политика остава с по-периферна роля през междувоенния период. Такива проблеми като този за емигрантите в Северна и Южна Америка, за задграничните паспорти и за следването в чужбина не достигат остротата от годините преди Балканската война (1878 – 1912 г.). Затова и по отношение на тях се приемат само отделни допълнения към вече съществуващи закони, разработвани и приемани още в края на XIX – началото на XX век. Новото и актуално,

свързано с емиграционния въпрос е стремежът чрез законодателни мерки и средства, от една страна, да се насърчи гурбетчийското градинарство, а, от друга – да се насърчи завръщането на българската политическа (главно лява) емиграция. Законът за амнистията, разбираемо, предизвиква сериозни дискусии, но все пак надделява общата концепция, че тези наши сънародници (с малки изключения) следва да могат да се приберат у дома при близките и семействата си.

Подчертаните особености на разглежданите видове законодателство позволяват създаването на представа за характера на провежданата по това време държавна миграционна политика. Нейните основни специфики са концептуално обусловени и се основават на идейните позиции, застъпвани от водещите политически партии, изразени от най-високата трибуна в държавата – трибуната на българския парламент.

На първо място, по отношение на бежанците тази политика може да се обобщи като насърчителна. С гласуването на закони за настаняване на бежанците в градовете и селата на Третото българско царство, държавата отправя послание към нашите сънародници зад граница, че ще направи всичко възможно, включително и ще изтегли многомилионен външен заем, за да гарантира, че тези прогонени и бягащи от родните си места българи няма да останат без подслон и поминък.

Самите наименования на законите, свързани с вътрешната миграция и особено с урбанизацията показват стремеж на държавата към една насърчителна политика по отношение на тези демографски процеси. Облекчаване на жилищната нужда, насърчаване на строежите, нотариални актове за самонастанилите се бездомници – всичко това сочи към тенденцията управляващите (от различни правителства) да споделят сходната концепция, че масовото приижданe и установяване за постоянно на външни и вътрешни преселници в големите градове начело със столицата София е процес, който следва да се закриля, поощрява и подкрепя от различните институции и чрез различни законодателни мерки и средства. Въпросът за вътрешната миграция получава по-сериозен обхват през 30-те години на XX век и също има насърчителен, а също така и, може да се каже, екологичен характер. Разместването на население не е самоцелно, а е опит да се неутрализират проблеми като природни и социални бедствия (порои, наводнения, суша и глад), за които се смята, че са до голяма степен предизвикани от прекомерно голяма концентрация на хора в неподходящи за живот природни условия и свързаната с това разрушителна човешка дейност.

По отношение на емиграционния въпрос държавата провежда смесена (едновременно насърчителна и ограничителна) политика относно желаещите да

напуснат страната (временно или за постоянно) наши сънародници. Така, изхождайки от прагматичните си национални и демографски интереси, управляващите от различните правителства и режими през междувоенния период насърчават сезонното гурбетчийско градинарство и следването на висше образование зад граница. Не се насърчава обаче политическата емиграция, получила особено значим обхват след превратa на 9 юни 1923 г. Напротив, чрез закона за амнистия и други мерки се търсят начини за връщане на тези наши сънародници обратно в родината. Категорично ограничителна е държавната политика по отношение на българите, желаещи да се преселят за постоянно в Южна и особено в Северна Америка (САЩ и Канада). Всеобщо е мнението и на управляващи, и на опозиция, че този вид емиграция не отговаря на националните интереси и не бива да се допуска (без да се забранява изцяло) да получава широк обхват и масово разпространение, особено в най-бедните области и региони на Северна България.

Разглеждайки въпроса относно различните видове мерки, които държавата предприема по отношение на миграцията в различните му проявления, се забелязва следната тенденция: когато става въпрос за насърчаване на определено миграционно поведение, акцентът пада върху икономически, социални и финансови мерки, чрез които да се осигурят определени преференции за съответната мигрираща група – осигуряване на поминък, на подслон, парично и материално подпомагане, и др. под.; в случаите, когато държавата си поставя за цел да ограничи определен вид механично движение на населението, например емиграцията в Северна Америка, се залага основно на наказателни и административни мерки (затвор, глоби, нарочно усложнени документални процедури и др. под.). И в единия, и в другия случай обаче неизменно фигурират организационните мерки, сочещи кои точно държавни и общински институции се предвижда да съблюдават за спазването и прилагането на съответния миграционен закон.

С организационните мерки и средствата за тяхното осъществяване обикновено са свързани и критиките на опозицията срещу законопроектите, инициирани от управляващата партия и правителство. През годините на междувоенния период в различни случаи се отправят обвинения, че съответната институция ще се занимава не с прилагане на закона и с разрешаване на някой от въпросите на външната и вътрешната миграция, а ще се занимава с „партизанство“, т. е. с партийно облагодетелстване – материални и финансови облаги за приближени до управляващата партия лица, прокарване на партийно влияние и интереси сред съответната група мигриращи лица

(например сред бежанците или бездомниците) и др. под. Прави впечатление, че почти няма случай опозиционните партии да отричат изцяло един закон, а само отделна част от него – обикновено именно организационните мерки. Сред изключенията може да се открои позицията на БКП, която, дори и да приема ползата от определен закон, не пропуска да отбележи, че съответният миграционен проблем (например с настаняването на бежанците) може да се реши единствено и изцяло само чрез замяната на капиталистическия строй със социалистически. В други случаи Демократическата партия пък отказва да приеме определен закон частично или изцяло (например за бездомниците), защото съзира в него посегателство срещу частната собственост, а оттам и срещу Търновската конституция. Извън тези отделни случаи управляващи и опозиция успяват да работят сравнително конструктивно и да намират компромисни и консенсусни решения на сложните за разрешаване въпроси на външната и вътрешната миграция през междувоенния период.

Разбира се, не всичко написано дотук, се анализира и синтезира за пръв (а и последен) път. Но налице са няколко приносни момента в изследването, които следва да бъдат откроени.

На първо място, направен е опит за цялостно изследване на българското миграционно законодателство през междувоенния период, за изясняване на миграционната политика на българската държава и на нейната концепция в историко-демографски аспект.

На второ място, приложен е нов аналитичен подход при изследване на миграционното законодателство – чрез анализ на включените в него мерки и средства за тяхното осъществяване, изхождайки от точното изясняване и дефиниране на самите понятия „мерки“ и „средства“.

На трето място, в общото изследване на миграционното законодателство са включени неизследвани досега от историческата демография (а и от историческата наука) закони като този за бежанския заем от 1926 г., за бездомниците от 1928 г. и др.

На четвърто място, от стенографските дневници на Народното събрание са издирени и подложени на системен анализ всички по-важни концептуални дискусии около миграционните законопроекти, с участието както на управляващи, така и опозиция.

Представеното изследване е от значение и за съвременната миграционна политика на българската държава, в условия когато различните миграционни процеси придобиват все по-голяма динамика и мащаб.

Abstract: The present book deals with the concept of the migration policy of the Bulgarian state in the period between the two world wars (1919 – 1939), based on the adopted legislative measures and means for their implementation.

The three chapters of the study cover the formation of the concept of the immigration policy pursued by the ruling authorities and in particular the Bulgarian refugee issue, which was the main subject of the immigration legislation during the interwar period.

The formation of the concept has been followed with regard to its specific characteristics (relating labor, political and educational emigration) and in general in the Bulgarian legislation during the period 1919 – 1939.

The structure of the policy concept in the Bulgarian legislation is revealed regarding the internal migration and, in particular, the urbanization in Bulgaria in the period between the two world wars.

The study discusses the main laws related to the migration policy of the Bulgarian state during the interwar period. During the period 1919 – 1939 the adopted and subsequently supplemented and amended laws remain in force: Overseas Passports and Tickets Act (1888), Emigration Act (1908), Public Education Act (1909). Newly adopted laws are: Refugee Settlement and Livelihood Act (1920), Law on Encouragement of Construction (1920), Law on Alleviating Housing Needs (1920), Refugee Loan Act (1926), Refugee Agricultural Accommodation Act (1926), Law on the Homeless (1928), Amnesty Act (1932), Horticulture Promotion Act (1934), Ordinance-Law on the Internal Resettlement of Residents from Flood-Prone, Low-Productive and Densely Populated Areas in the Country (1936), Ordinance-Law on Improving the Livelihood of the Population in the Rila-Rhodope and Pirin Regions (1936).

The analysis of the migration policy in the Bulgarian legislation between the two world wars (1919 – 1939) presented here makes it possible to draw several main conclusions.

First of all in the Bulgarian legislation related to the regulation of migration processes during the interwar period the main emphasis in terms of significance, urgency, and scope, is placed on laws related to the immigration policy and, in particular, the Bulgarian refugee issue. Bulgarian governments and national assemblies dealt primarily with this type of legislation especially during the first interwar decade, when thousands of Bulgarian families were forced to leave their homelands in Macedonia, Thrace, Dobrudja and the Western Outskirts and settle in the free lands of the Third Bulgarian Kingdom. In such a complex and controversial period of the Bulgarian history as the interwar period – a time of coups, unrest, political assassinations and uprisings – the fate of Bulgarian refugees is one of the few issues

capable of uniting the leading political parties – from the far left to the far right. Not only in words, but also in deeds. National unity was achieved around the concept that Bulgarian migrants fleeing and/or expelled from their homelands deserve and should receive housing and livelihood from the Bulgarian state and society.

Next in importance and scope discussed here is the legislation related to internal migration and urban policy. Unlike the refugee issue, the overpopulation of large cities, led by the capital Sofia, and the extremely acute housing crisis do not lead to national unification around the measures and means to solve this social and demographic problem. The reason is that the material interests of the influential stratum of large rentiers and homeowners would be affected, and the parties (left and right) were unable to reach a common position, did not find a way out of the situation, and the living conditions of the majority of their residents remained hard, crisis-like and critical.

Compared to the legislation relating refugees, urbanization, and internal migration, the legislation concerning the emigration policy had a more peripheral role during the interwar period. Problems like those relating emigrants to North and South America, overseas passports, and studying abroad were not acute in the years before the Balkan War (1878 – 1912). Therefore, with regard to these, only individual additions to already existing laws, developed and adopted at the end of the 19th – beginning of the 20th century, were adopted. The new and currently important fact was the effort related to the emigration issue through legislative measures and means, to encourage expatriate gardening, and, on the other hand, to encourage the return of Bulgarian political (mainly left-wing) emigration. The amnesty law, understandably, provoked serious discussions, but the general concept prevailed that these compatriots (with few exceptions) had to be given the opprtunity to return home to their families.

The highlighted features of the legislation under consideration gives the reader an idea of the nature of the state migration policy pursued in the said period of time.

The main specifics of the said legislation are conceptually determined and are based on the ideological positions advocated by the leading political parties, expressed by the highest tribune in the state – that of the Bulgarian Parliament.

First of all, with regard to refugees, this policy can be summarized as encouraging. By voting on laws to accommodate refugees in the cities and villages of the Third Bulgarian Kingdom, the state declared that it would do everything possible, including drawing down a multimillion-dollar foreign loan to ensure that these Bulgarians expelled and fleeing their homelands would not be left without shelter and livelihood.

The very names of the laws related to internal migration, and especially urbanization, show the state's aspiration for an encouraging policy regarding such demographic processes. Alleviating housing needs, encouraging construction, notarial deeds for self-settled homeless people – all this points to the tendency of those in power (from different governments) to share a similar concept that the mass influx and permanent settlement of external and internal migrants in large cities, ledmainlyin the capital Sofia, is a process that should be protected, encouraged and supported by various institutions and through various legislative measures and means. The issue of internal migration gained more serious scope in the 1930s and also had an encouraging and, one might say, ecological nature. Population displacement is not an end in itself, but it is an attempt to neutralize problems such as natural and social disasters (floods, droughts and famines), which are believed to be largely caused by an excessively large concentration of people in unsuitable natural conditions and the associated destructive human activity.

Regarding the emigration issue, the state pursued a mixed (both encouraging and restrictive) policy relating our compatriots who were willing to leave the country (temporarily or permanently). In this regard, based on their pragmatic national and demographic interests, the rulers of the various governments and regimes during the interwar period encouraged seasonal expatriate gardening and the pursuit of higher education abroad. However, political emigration, which gained a particularly significant scope after the coup of June 9, 1923, was not encouraged. On the contrary, through the amnesty law and other measures, ways were being sought to return these compatriots back to the homeland. The state policy towards Bulgarians willing to permanently relocate to South and especially North America (USA and Canada) was categorically restrictive. It was the general opinion of both the ruling and opposition parties that this type of emigration would not meet national interests and should not be allowed (without completely banning it) to gain wide scope and mass size, especially in the poorest districts and regions of Northern Bulgaria.

When examining the issue of the different types of measures that the state takes regarding migration in its various manifestations, the following trend is noticeable: when it comes to encouraging certain migratory behavior, the emphasis falls on economic, social and financial measures to provide certain preferences for the respective migratory group – ensuring livelihoods, shelter, monetary and material assistance, etc.; in cases where the state sets itself the goal of restricting a certain type of mechanical movement of the population, for example emigration to North America, it relies mainly on punitive and administrative measures (imprisonment, fines, deliberately complicated documentary procedures, etc.). In

both cases, however, organizational measures invariably appear, indicating which state and municipal institutions are intended to monitor compliance with and implementation of the relevant migration law.

The opposition's criticism of the bills initiated by the ruling party and government is usually related to organizational measures and the means for their implementation. During the interwar years, accusations were made in various cases that the relevant institution would not deal with implementing the law and resolving any of the issues of external and internal migration, but would deal with "partisanship", i.e., with party favoritism – material and financial benefits for people close to the ruling party, promotion of party influence and interests among the relevant group of migrants (for example, among refugees or the homeless), etc. It is striking that there is almost no case where opposition parties completely reject a law, but only a separate part of it – usually the organizational measures. In general, the ruling and opposition parties managed to work relatively constructively and find compromise and consensual solutions to the complex issues of external and internal migration during the interwar period.

Of course, not everything written so far has been analyzed and synthesized for the first (or last) time. But there are several contributing points in the study that should be highlighted.

First of all, an attempt was made to comprehensively study Bulgarian migration legislation during the interwar period, to clarify the migration policy of the Bulgarian state and its concept in a historical and demographic aspect.

Secondly, a new analytical approach has been applied to the study of migration legislation - through an analysis of the measures included in it and the means for their implementation, starting from the precise clarification and definition of the very concepts of "measures" and "means".

Thirdly, the general study of migration legislation includes laws that have not been studied by historical demography (and by historical science) before, such as the one on the refugee loan from 1926, the one on the homeless from 1928, etc.

Fourth, all the more important conceptual discussions on the migration bills with the participation of both the ruling and opposition parties, were searched and subjected to systematic analysis from the stenographic diaries of the National Assembly.

The present study is also important for the contemporary migration policy of the Bulgarian state, under the conditions when various migration processes are becoming increasingly dynamic and on a large-scale.

Любов към науката, любов към народа. Студентските организации и обединения в България (1931-1939). С., УИ „Св. Климент Охридски", 2018, 400 с., ISBN: 9789540745237.

Резюме: Книгата „Любов към науката, любов към народа" е плод на десетгодишна научноизследователска дейност на автора. Фокусира се върху българските студентски организации и обединения, съществували през 30-те години на XX век, с основен акцент върху формированията на студентите националисти, социалисти, анархисти, земеделци и комунисти. Разглеждат се организационната структура, идеологията и дейността на отделните студентски организации и широки обединения, борбите и взаимодействията между тях, академичните и държавните власти (и най-вече политическата полиция). Не е подмината и темата за външните влияния (особено тези на фашистка Италия, хитлеристка Германия и болшевишкия СССР) върху студентските формирования. Целта е да се представят различните форми на студентска активност и по-специално студентските организации и широките студентски обединения цялостно и поотделно, да се определят влиянието и значимостта им през различните етапи на обществено-политическото развитие на България през 30-те години на XX век.

Заглавието на книгата е заимствано от наслова на издадения в края на 1937 г. във вестник „Академик" календар за новата 1938 г., дело на художника Борис Ангелушев. По мнението на автора именно тези думи най-точно отразяват настроенията и идеалите на мнозинството от българските студенти през разглеждания период.

Abstract: The book "Love of Science, Love of the People" is the fruit of ten years of research by the author. It focuses on the Bulgarian student organizations and associations that existed in the 1930s, with a main emphasis on the formations of nationalist, socialist, anarchist, agrarian and communist students. The organizational structure, ideology and activities of individual student organizations and broad associations, the struggles and interactions between them, academic and state authorities (and especially the political police) are examined. The topic of external influences (especially those of fascist Italy, Hitlerite Germany, and the Bolshevik USSR) on student groups has not been overlooked. The aim is to present the various forms of student activity, and in particular student organizations and broad student associations, as a whole and separately, and to determine their influence and

significance during the various stages of the socio-political development of Bulgaria in the 1930s. The title of the book is borrowed from the title of the calendar for the new year 1938, published in the newspaper "Akademik" at the end of 1937, a work by the artist Boris Angelushev. In the author's opinion, these words most accurately reflect the moods and ideals of the majority of Bulgarian students during the period under consideration.

Концепции за разрешаване на българския бежански въпрос в контекста на създаването, промените и допълненията на Закона за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (1920–1928 г.). Списание "Епохи", 32, 2, ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ" - УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО, 2024, ISSN:2534-8418 (Online) 1310-2141 (Print), DOI:https://doi.org/10.54664/RLMB4154, 438-457

Резюме: Основна цел на настоящото изследване е да се разкрият водещите концепции за разрешаване на българския бежански въпрос в контекста на създаването, промените и допълненията на Закона за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (1920–1928 г.). Основната документална база, на която стъпва изследването, са Стенографските дневници на Народното събрание.

Abstract: The main goal of the present study is to reveal the leading concepts for solving the Bulgarian refugee issue in the context of the creation, changes and additions of the Law on the Settlement of Refugees and Ensuring Their Livelihood (1920-1928). The main documentary base of the research is the Shorthand Diaries of the National Assembly.

Мюнхенското съглашение от 1938 г. – Понеделник, 2018, № 9-10, 127-137. ISSN: 0861-6620.

Резюме: Настоящата статия има за цел да представи общите тенденции в развитието на България преди, по време и непосредствено след Мюнхенското съглашение от 1938 г., с акцент върху позициите и действията на различните младежки (главно студентски) групи и организации по повод разразилите се през есента на 1938 г. и пролетта на 1939 г. международни събития.

Abstract: This article aims to present the general trends in the development of Bulgaria before, during and immediately after the Munich Agreement of 1938, with an emphasis on the positions and actions of the various youth (mainly student) groups and organizations on the occasion of the international events that broke out in the autumn of 1938 and the spring of 1939.

Българската „дирижирана демокрация“ (1937-1939) в дневника на Васил Митаков. – Понеделник, 2019, № 1-2, 131-135. ISSN: 0861-6620.

Резюме: В настоящата статия се разглежда само първият период от дневника на Васил Митаков (1937 – 1939 г.), който той води от 1937 до 1944 г. В изследването се поставя акцент на засегнатите в дневника въпроси, отнасящи се до характера на управляващия режим в България и съпътстващата го обществено-политическа обстановка. Анализът на нейните ключови проявления дава основание на Васил Митаков да говори за „режисирана демокрация“ в България през втората половина на 30-те години на XX век.

Abstract: This article examines only the first period of Vasil Mitakov's diary (1937 – 1939), which he kept from 1937 to 1944. The study focuses on the issues raised in the diary, relating to the nature of the ruling regime in Bulgaria and the accompanying socio-political situation. The analysis of its key manifestations gives Vasil Mitakov reason to speak of "directed democracy" in Bulgaria in the second half of the 1930s.

„Там имаше локви кръв...“: Студентските протести срещу Александър Цанков и отражението им в парламентарните прения (16-18 декември 1931 г.). Историческо бъдеще, 2018, № 1-2, 49-64. ISSN: 1311-0144.

Резюме: Статията има за цел да представи от нов ъгъл събитията от декември 1931 г., когато студентите от Софийския университет масово се противопоставят срещу завръщането като преподавател на бившия министър-председател Александър Цанков и стигат до ожесточен конфликт с полицията. За пръв път е направен обстоен преглед на парламентарните дебати (от 16-18 декември 1931 г.), отразяващи разиграли се сцени на насилие във и около Алма Матер. Въз основа на данните от стенографските дневници на Първата редовна сесия на XXIII ОНС, стремейки се към максимална

обективност, са представени гледните точки на различните парламентарни групи, както и на министри от правителството на Народния блок, които също изразяват своето мнение пред депутатите. Изследваният документален материал може да допринесе за изясняване на напрегнатата обстановка, при която се оказва страната след края на сговористкия режим (1923-1931 г.).

Abstract: The article aims to present in a new light the events of December 1931, when the major part of the students of Sofia University stood against the return (as a professor) of the former Prime-Minister Alexander Tsankov and faced a cruel conflict with the police. Now for the first time a detailed review of the debates in the Parliament (16-18 of December, 1931) is made here, reflecting the scenes of violence in and around Alma Mater. On the basis of the stenographic logs of the First Regular Session of XXIII of the Ordinary National Assembly and in the efforts for maximum objectivity here the points of view of the different parliamentary groups have been presented as well as these of ministers from the government of the "People's Block", which also express their opinions before the members of Parliament. The documentary material, object of this research, may contribute for the clarification of the complex situation, in which the country happened to be at the end of the "Sgovor" regime (1923-1931).

„Добър университетски консерватизъм"? Академичният съвет и студентите през 30-те години на XX век. Минало, 1, 2020, ISSN: 0048113996, 67-82.

Резюме: Настоящата статия има за цел да проследи и анализира сложните отношения между университетските власти (в лицето на Академичния съвет) и студентството (по-специално неговата активна, организирана част) в България през 30-те година на XX век. Основно внимание в изследването се обръща на отношенията между Академичен съвет и студенти по време на мандатите на ректорите Богдан Филов (1931 – 1932), Захари Караогланов (1932 – 1933), Любен Диков (1933 – 1934), Васил Моллов (1934 – 1935) и Михаил Арнаудов (1935 – 1936).

Abstract: This article aims to trace and analyze the complex relations between the university authorities (in the person of the Academic Council) and the student body (especially its active, organized part) in Bulgaria in the 1930s. The study focuses on the relations between the Academic Council and students during the terms of office of the rectors

Bogdan Filov (1931 – 1932), Zahari Karaoglanov (1932 – 1933), Lyuben Dikov (1933 – 1934), Vasil Mollov (1934 – 1935) and Mihail Arnaudov (1935 – 1936).

Sofia Students' Temperance Society – Establishment And Activity In Relation With The Reduction Of Population Mortality In Bulgaria (1922-1939). Nasselenie Review, 3, 2020, ISSN: 0205-0617, 477-487.

Резюме: Настоящата статия представя софийското Студентско въздържателно дружество (СВД) в контекста на борбата за понижаване смъртността на населението в България в годините между двете световни войни. Във връзка с това се изследват идеите, организацията и популярността на СВД, както и влиянието му за понижаване смъртността на населението в страната. Проучването се основава преди всичко на сведения, извлечени от спомени на дейци на СВД, от материали на дружеството, както и на данни, събрани от архива на МВР.

Abstract: This article introduces the Sofia Students' Temperance Society (STS) in the context of the struggle for reduction of the mortality of the Bulgarian population in the years between the two world wars. In this connection the ideas, organization and popularity of the STS are being investigated, as well as its impact on the reduction of the mortality of the population in the country. The research is based predominantly on information taken out of memories the STS activists, from materials of the society itself as well as on data collected in the archives of the Ministry of Interior.

Законът за селскостопанско настаняване на бежанците – мерки за разрешаване на бежанския въпрос и средства за тяхното осъществяване (1926 – 1937 г.). Известия на Исторически музей - Кюстендил, 23, 2023, ISSN:0861– 4342, 385-400.

Резюме: Настоящото изследване има за цел да установи основните видове мерки и средства за тяхната реализация, които са набелязали законотворците в Закона за селскостопанско настаняване на бежанците и неговите изменения и допълнения през периода 1926 – 1937 г. за реализацията на концепцията за миграционната политика на българската държава. Във връзка с това се разглежда и въпросът за научното дефиниране на ключовите понятия „мерки“ и „средства“.

Abstract: The present study aims to establish the main types of measures and means for their implementation, which were identified by the legislators in the Law on Agricultural Accommodation of Refugees and its amendments and supplements during the period 1926 – 1937 for the implementation of the concept of the migration policy of the Bulgarian state. In this regard, the issue of the scientific definition of the key concepts of "measures" and "means" is also considered.

Законът за бежанския заем от 1926 г. и концепцията за настаняване на българските бежанци – В: „Балканите – език, история, култура“ издание, поддържано от Филологическия и Историческия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (http://journals.uni-vt.bg/balkans/bul/). Велико Търново, 2023, том 8, брой 1, (

https://journals.uni-vt.bg/balkans/bul/vol8/iss1/) ISSN: 2535-1346 (Online), ISSN: 1314-4065 (Print), 157 – 176 (https://journals.uni-vt.bg/balkans/bul/vol8/iss1/art16)

Резюме: Студията има за цел да изясни как се реализира концепцията за настаняване на българските бежанци в контекста на гласувания през 1926 г. Закон за бежанския заем (ЗБЗ) под покровителството на Обществото на Народите (ОН). Изследвани са предложените от правителството на Андрей Ляпчев (1926 – 1931) нови средства за реализация на концепцията за постоянно настаняване на българските бежанци на територията на Третото българско царство. Разгледани са критиките и алтернативните предложения на правителствения проект, които противопоставя парламентарната опозиция, главно в лицето на Демократическата партия, Националлибералната партия и Българския земеделски народен съюз. Направен е опит за оценка доколко обосновани и ефективни са възгледите на управляващи и опозиция относно разрешаването на българския бежански въпрос в конкретната историческа ситуация от средата на 20-те години на XX век.

Abstract: The study aims to clarify how the concept of housing Bulgarian refugees is being implemented in the context of the 1926 Refugee Loan Act under the auspices of the UN. The new means proposed by the government of Andrey Lyapchev (1926 – 1931) for the realization of the concept for permanent accommodation of the Bulgarian refugees on the

territory of the Third Bulgarian Kingdom are studied. Criticisms and alternative proposals of the government project, which are opposed by the parliamentary opposition, mainly in the face of the Democratic Party, the National Liberal Party and the Bulgarian Agrarian People's Union, are presented. An attempt has been made to assess the validity and effectiveness of the views of the government and the opposition on resolving the Bulgarian refugee issue in the specific historical situation of the mid-1920s.

Обвинени в подбудителство към вражда и омраза. Съдебни преследвания срещу български студенти през 30-те години на XX век“. Исторически преглед, 2019, № 1, 85-109. ISSN: 0323-9748.

Резюме: Статията има за цел да представи съдебните преследвания, на които са подложени левите български студенти през 30-те години на XX век. Използвани са основно документи от архива на Софийския окръжен съд, в който бяха открити данни за общо 20 заведени дела срещу възпитаници на Софийския университет. Съдебните дела се водят основно през първата половина на 30-те години (1931 – 1936) и са една от формите на държавна репресия срещу позициите, които отстояват опозиционните на властта леви студентски формирования през този период.

Abstract: The article aims to present prosecutions against Bulgarian leftist students in the 1930s. Documents from the archive of the Sofia District Court were used, which revealed data on a total of 20 lawsuits against Sofia University graduates. The lawsuits are mainly conducted during the first half of the 1930s (1931-1936) and they are one of the forms of state repression against the positions of the opposition left-wing student formations during this period.

Концепции за разрешаване на българския бежански въпрос в контекста на създаването на Закона за селско-стопанско настаняване на бежанците през 1926 г. – В: Сборник от научна конференция „Миграции, общности и културно-историческо наследство“ . Ред. кол. Пейковска, П. Й. Гешева, М. Маева, Н.Филипова, Ст. Димитров. Акад. изд. „Проф. М. Дринов". София, 2021, ISBN: 978-619-245-131-8, 287-310.

Резюме: Статията има за цел да се проучат и обобщят концепциите за разрешаване на българския бежански въпрос в контекста на създаването на Закона за селско-стопанско настаняване на бежанците (ЗССНБ) чрез средствата на заема, отпуснат със съгласието на Обществото на народите. Във връзка с това се изяснява позицията на правителството на А. Ляпчев (като инициатор на ЗССНБ) и конпецията, която стои зад тази позиция. Представят се и позициите на парламентарните групи, които взимат участие в обсъжданията по законопроекта за ЗССНБ и по какво техните концепции за разрешаване на бежанския въпрос съвпадат (и съответно – се различават) от тези на второто сговористко правителство. Основната документална база на изследването са Стенографските дневници на Народното събрание. В тях са отразени мотивите по създаването ЗССНБ, както и концепциите на водещите политически партии – управляващи и опозиционни – за разрешаването на българския бежански въпрос към средата на 20-те години на XX век.

Abstract: The article aims to research and summarize the concepts for resolving the Bulgarian refugee issue in the context of the creation of the Law on Agricultural Accommodation of Refugees (LAAR) through the loan, granted with the consent of the League of Nations. In this connection the position of the government of Andrei Lyapchev (as the initiator of LAAR) and the concept behind this position are clarified. The positions of the parliamentary groups which take part in the discussions on the Draft Law and in what aspects their concepts for resolving the refugee issue coincide (or respectively differ from) those of the government, are also presented. The main documentary bases for the study are the Stenographic Diaries of the National Assembly. They reflect the motives for the establishment of the LAAR, as well as the concepts of the leading political parties – ruling and opposition ones – for resolving the Bulgarian refugee issue in the mid-1920s.

Мерки за разрешаване на българския бежански въпрос и средства за тяхното осъществяване в контекста на Закона за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка им (1920 – 1937) – В: „Миграция и обществено развитие. Материали от национален научен проект на Института за исторически изследвания към Българската академия на науките“, том 2. Ред. кол. Пейковска, П. Й. Гешева, Р. Стоянова, М. Маева. Издателство: Институт за исторически изследвания при Българската академия на науките. София, 2022, ISBN: 978-954-2903-54-3, 108-134.

Резюме: Статията изследва мерките за разрешаване на българския бежански въпрос и средствата за тяхната реализация в контекста на инициирания от правителството на БЗНС Закон за заселване на бежанците и обезпечаване на поминъка (ЗЗБОП) от 1920 г., както и неговите изменения, допълнения и приложени правилници, гласувани и приети в периода до 1937 г. Предлагат се научни дефиниции за понятията „мерки“ и „средства“. Отделено е внимание и на възгледите на опозиционните партии по отношение на предложените мерки и средства за разрешаване на българския бежански въпрос. Основна документална база на изследването са гласувания ЗЗБОП, както и неговите изменения, допълнения и приложени правилници, обнародвани в „Държавен вестник“, а също така Стенографските дневници на Народното събрание.

Abstract: The article examines the measures for resolving the Bulgarian refugee issue and the means for their implementation in the context of the Law on the Settlement of Refugees and Securing Livelihoods (LSRSL) initiated by the government of the Agrarian Union in 1920, as well as its amendments, supplements and attached regulations, voted and adopted in period until 1937. Scientific definitions of the terms "measures" and "means" are proposed. Attention is also paid to the views of the opposition parties regarding the proposed measures and means for resolving the Bulgarian refugee issue. The main documentary basis of the study are the voted LSRSL, as well as its amendments, supplements and attached regulations, published in the State Gazette, as well as the Stenographic Diaries of the National Assembly.

Емиграционният въпрос в българското законодателство (1919 - 1939 г.) - концепции, мерки и средства за неговото разрешаване. Демографски проблеми през вековете – измерения и перспективи. – В: Сборник с доклади от Националната научна конференция с международно участие Видин, 23-24 ноември 2023 година, Регионален исторически музей - Видин, 2024, ISBN:978-954-25-0406-1, 117-152.

Резюме: Цел на настоящото изследване е да се установи водещата държавна концепция по отношение на емиграцията от България през междувоенния период (1919

– 1939). Във връзка с поставената цел ще се разгледат основните законодателни мерки, които създава българската държава по отношение на напусналите (или желаещите да напуснат) страната български поданици.

Abstract: The aim of the present study is to reveal the leading state concept regarding emigration from Bulgaria during the interwar period (1919 – 1939). In connection with the set goal, the main legislative measures and means for their implementation, created by the Bulgarian state in relation to Bulgarian citizens who have left (or wish to leave) the country will be examined.